

Villa Sanoer is een negentiende-eeuwse buitenplaats bij Wageningen van oorspronkelijk 9 ha waarvan thans nog 2,3 ha, het tuingedeelte, resteert. De buitenplaats is eigendom van de heer Dr Ir R. Best.

Historie

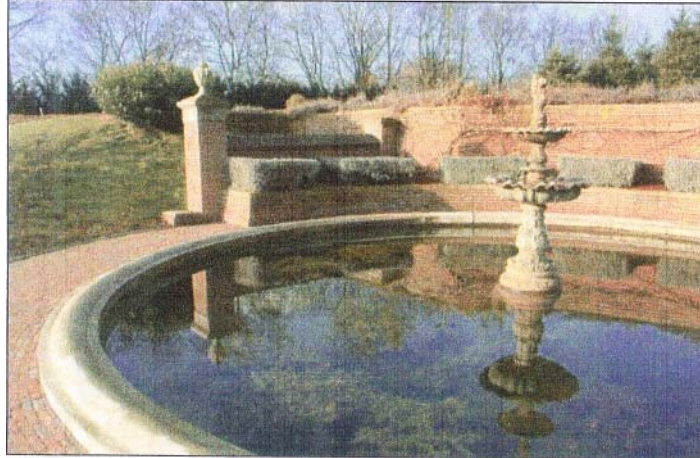
De buitenplaats Sanoer, gelegen aan de bosrand ten oosten van het stadje Wageningen, werd in de tweede helft van de negentiende eeuw gesticht door de familie De Vries. De heer De Vries was kapitein ter koopvaardij bij de Koninklijke Pakketvaart Maatschappij (KPM) in het voormalige Nederlands-Indië. Tevens was hij betrokken bij de handel in landbouwproducten, met welke activiteit hij vermoedelijk zijn fortuin heeft vergaard dat hem in staat stelde om later deze buitenplaats te realiseren.

Aan het einde van zijn carrière in Indië (men werd in de tropen op 50-jarige leeftijd gepensioneerd) is zijn schip in een storm voor de kust van Bali op een rots lek geslagen. Het schip was zinkend. Toen de storm wat ging liggen, werd kapitein De Vries met zijn bemanning van boord gehaald door Balinese vissers die in hun houten prauwtjes vanuit het dorpje Sanoer de schipbreukelingen te hulp schoten. Als hommage aan deze redding heeft de heer De Vries de buitenplaats bij Wageningen naderhand Villa Sanoer genoemd.

In Indië is de heer De Vries betrokken geweest bij de ontvangst van een Belgische handelsdelegatie. Met één van de leden van de handelsdelegatie, de heer Lombarts uit Antwerpen, geraakte hij bevriend. Een zoon van de heer Lombarts, J.A. (Johan) Lombarts, studeerde bouwkunde te Antwerpen. Na zijn studie zorgde één van zijn docenten ervoor dat hij werd geplaatst op het atelier van de beroemde Franse tuinarchitect Edouard André (1840-1911) te Parijs. André, die in geheel Europa werkte - van Engeland tot in tsaristisch Rusland - was de eerste tuinarchitect die een mengvorm introduceerde van de klassieke en formele Franse tuinarchitectuur, met geometrische patronen en lange zichtassen, en de Engelse landschapsstijl.

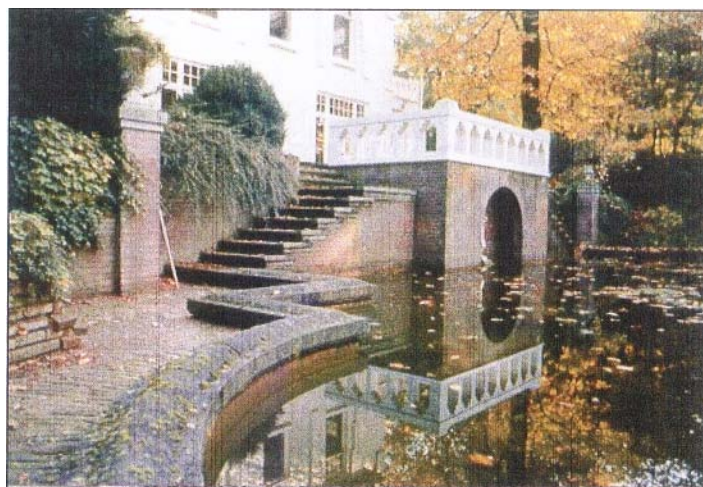
Na de terugkeer van de familie in Nederland, verzocht de heer De Vries Johan Lombarts om de tuin en de bijgebouwen van zijn toekomstige buitenplaats bij Wageningen te ontwerpen. Dit was voor Lombarts zijn eerste grote opdracht, waaraan hij getuige zijn gedetailleerde ontwerptekeningen van tuin en bijgebouwen (gedateerd 14 april 1887) met grote overgave heeft gewerkt. Het is uitgesproken een tuin in de stijl van Edouard André, doch Lombarts heeft er duidelijk zijn persoonlijk stempel op gedrukt. Tevens werden er, op verzoek van de opdrachtgever, een aantal Italiaanse elementen in het ontwerp opgenomen, zoals bloempotten, tuinvazen, beelden, vijvers enz.

De aanleg van de tuin en de bouw van de bijgebouwen, en tenslotte van de villa, zijn in fasen uitgevoerd. De weinige berichten die uit de periode na de voltooiing van de buitenplaats ter beschikking staan spreken van grote ontvangsten en partijen met familie en vrienden uit Indië. Het enige jaartal dat uit die periode bekend is gebleven is 1915, toen het koetshuis is afgebrand en werd vervangen door een schuur met garage voor de T-Ford van de familie.

Villa Sanoer heeft, na het overlijden van de heer en mevrouw De Vries en hun oudste zoon, enige jaren leeg gestaan; de jongste zoon verbleef in Indië. In de crisistijd, begin jaren dertig, werd de buitenplaats gekocht door de vrouw van een gefailleerde boer uit de Betuwe. Zij had wat geld van zichzelf en kocht de buitenplaats voor f 3000,- om er een zomerpension te beginnen. In de overige maanden van het jaar verhuurde zij kamers aan studenten van de Landbouwhogeschool.

Hiermee deed het grote verval van de buitenplaats zijn intrede. Alles werd dienstbaar gemaakt aan de commerciële exploitatie van de villa. De nieuwe eigenaresse verkocht een deel van de grond en behield alleen de 2,3 ha van het tuingedeelte. Haar man hield zich onledig met het slopen en verkopen van alles wat maar mogelijk was: klinkers, tuinvazen, taxushagen enz. Hij liet zelfs een groot deel van de tuin afgraven om de grond te kunnen verkopen aan de gemeente. Hij trad toe tot de NSB, zijn zoon trad in dienst van de SS, zijn dochter werd lid van de Jeugdstorm. In de oorlogsjaren heeft de buitenplaats ernstig geleden; bijgebouwen werden verwoest en de villa werd twee maal door een granaat getroffen. In de laatste zes maanden van de oorlog was er een commandopost van de Duitse artillerie gevestigd.

Na de oorlog kreeg de eigenaresse het huis terug, zij had nooit iets met de NSB te maken willen hebben. Haar man en kinderen zaten vast. Provisorisch werden herstelwerkzaamheden uitgevoerd. Zij begon weer kamers aan studenten te verhuren en zette het pension voort.

In 1972 verkocht zij het huis met ongeveer 6000 m² grond aan een Nederlander die naar Australië was geëmigreerd en het als belegging kocht. Het terrein viel door verkoop uiteen in vijf kavels, ieder met een eigen kadastraal nummer.

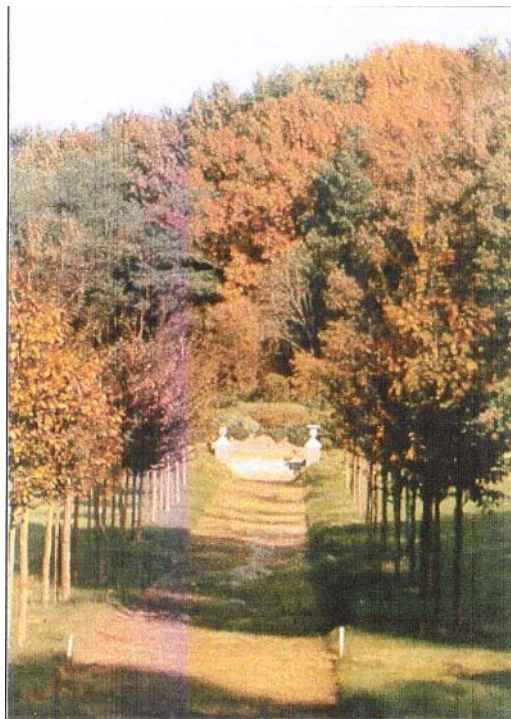
De klassieke Italiaanse vijver aan de westzijde van de villa

Recente restauratie

De huidige eigenaar, die er reeds als student was komen wonen, hield ook na zijn afstuderen een kamer in de villa aan gedurende zijn vaak langdurige werkzaamheden in de tropen. Hij kocht het huis in 1980. Door aankoop bracht hij de vijf kavels weer bijeen tot de oorspronkelijke 2,3 ha van de tuin van de buitenplaats. Vervolgens nam hij de restauratie van de villa en de tuin ter hand op basis van de gedetailleerde tekeningen van Johan Lombarts.

De tuin

De tuin heeft onmiskenbaar de karakteristieke elementen van een Edouard André-tuin: een mengvorm van de klassieke Franse tuinarchitectuur, met strakke lijnen, formele symmetrie en lange zichtassen, en de Engelse landschapsstijl met vloeiende lijnen, zacht glooiende hellingen, boomgroepen en waterpartijen.

De zichttas.

De basis van het ontwerp van Johan Lombarts is een sterlanenpatroon met acht lanen. Het terrein waar hij mee te maken kreeg was een vallei tussen twee plooiingen van de zuidelijke stuwwal van het Veluwemassief.

Beeld van Pomona, godin van de boomvruchten, in de moestuin.

Hierdoor was het niet mogelijk de villa op een centraal gelegen hoogte te plaatsen, zoals zijn leermeester, Edouard André, gewoonlijk deed. In plaats daarvan positioneerde hij twee bouwmassa's, de villa en de oranjerie annex tuinhuis, op ongeveer gelijke hoogte tegenover elkaar aan weerszijden van de vallei.

Aan de westzijde van de villa projecteerde Lombarts een zeer gevarieerde zichtas, een bijzondere vorm die André in zijn eigen ontwerpen nooit heelt toegepast.

Het deel van de tuin aan de noordzijde, met de oranjerie annex tuinhuis, heeft uitgesproken de karakteristieke elementen van een Engelse landschapstuin: een vallei met zacht glooiende hellingen en vloeiende lijnen. Hierdoor wordt een groot ruimtelijk effect bereikt. Van de drie bijgebouwen in de tuin - het schuurtje in de moestuin, het koetshuis met dienstwoning en de oranjerie annex tuinhuis - resteren nog slechts enige afgebikte stenen. Wel zijn van deze drie gebouwen de gedetailleerde ontwerptekeningen uit 1887 bewaard gebleven, hetgeen ons nog een impressie geeft van de hoogtijdagen van weleer.

R. Best